

Een strategie voor de

publieke

ruimte

[pyblik]

LA CULTURE ET LE MÈTRE DE L'ESPACE PUBLIC
DE CULTURE EN HET METEN VAN PUBLIEKE RUIMTE
THE CULTURE AND THE METRE OF PUBLIC SPACE

Peter Vermeulen

INGENIEURARCHITECT - RUIMTELIJK PLANNER,
STAFMEDEWERKER ATELIER PUBLIEKE RUIMTE - [PYBLIK]

Planning, ontwerp, aanleg en beheer van publieke ruimte zijn complexe materies. Op geen enkel ander terrein is het aantal direct betrokkenen zo groot, zowel maatschappelijk (bewoners, middenstanders, schoolkinderen, passanten, toeristen...) als technisch (verschillende overheden, beleidsdomeinen, administraties, ontwerpers, technici, vervoersmaatschappijen, nutsbedrijven, onderhoudsdiensten...). Nergens is de impact op het "publieke" leven en op de leefbaarheid van de straat, de wijk of de stad zo direct en zo ingrijpend. Publieke ruimte is zonder meer een belangrijke strategische hefboom voor stadsontwikkeling en voor verkeersafwikkeling in een ruimere omgeving.

In het Brussels Gewest is die complexiteit zo mogelijk nog groter. Door de bestuurlijke versnippering zijn de bevoegdheden er verdeeld over negentien gemeenten en over verschillende andere beleidsniveaus. Dat maakt de aanpak er niet eenvoudiger op. Omdat verkeer niet stopt aan de gemeentegrenzen, moet het beleid inzake publieke ruimte in een bredere context worden ingepast - tenzij dat beleid zich beperkt tot kleine, niet structurele ingrepen. De opsplitsing tussen gewestelijke en gemeentelijke openbare ruimte in een compacte stadsomgeving als die van Brussel zorgt per definitie voor extra hindernissen om die publieke ruimte structureel te beheren.

Omdat de praktijk zo ingewikkeld is, begon de vorige regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met [pyblik]. Dat is een strategisch initiatief met een dubbel doel: enerzijds het vergaren van kennis voor een geïntegreerde en duurzame aanpak van de publieke ruimte en anderzijds de uitbouw van een netwerk met het oog op een betere en efficiëntere samenwerking tussen alle betrokkenen. Het was een gezamenlijk initiatief van de vier ministers bevoegd voor mobiliteit en openbare werken, leefmilieu en stadsvernieuwing, ruimtelijke ordening en stedenbouw. [pyblik] ging in 2007 van start met de middelen die vroeger naar "De Gouden Bevers" gingen, een ontwerpwedstrijd publieke ruimte voor architectuurscholen. [pyblik] staat voor een dubbele opleiding: een bijscholing voor ont-

[pyblik] is een bijscholing voor ontwerpers en een cursus voor projectleiders. De derde cyclus start in oktober. Is dit initiatief het juiste instrument om alle facetten van de publieke ruimte in de hele Brusselse agglomeratie op een coherente manier te benaderen?

werpers en een cursus voor projectleiders. Daarnaast organiseert [pyblik] een forum dat het thema publieke ruimte in een breder Brussels kader wil ontwikkelen.

KENNISPLATFORM

De cursus "Ontwerpers" bouwt voort op de ervaring die Atelier Publieke Ruimte gedurende acht jaar in Vlaanderen opdeed (zes jaar Gent en twee jaar Leuven). Met tien tot twintig ontwerpen voor eenzelfde concrete case bood het Atelier de betrokken stad telkens een overzicht van de mogelijke oplossingen. De recente heropening van de Reep in Gent is bijvoorbeeld een directe uitloper van de opleiding tien jaar geleden.

De opleiding "Projectleiders" richt zich specifiek tot de direct betrokkenen in Brussel: ambtenaren van gemeenten, overheidsdiensten, publieke partners en aanverwanten. Die groep vormt op termijn ook de kern van het beoogde netwerk. De opleiding concentreert zich op de opstelling van gerichte projectdefinities en de samenstelling van een vademecum publieke ruimte voor Brussel. Kennisopbouw en ervaringsuitwisseling staan daarbij centraal.

Het forum heeft als doel om door middel van inleidende reflectiedagen, lezingen en studiereizen (Lyon, Kopenhagen) het netwerk te ondersteunen, uit te breiden en te doen uitgroeien tot een kennisplatform publieke ruimte met Europese allures. Met datzelfde doel wordt vanaf volgend werkjaar nauw samengewerkt met andere, al bestaande initiatieven in Brussel (Bozar, middagen van de planning ...).

De opdracht werd toevertrouwd aan een consortium van drie opleidingsinstituten: Sint Lucas Brussel draagt van bij de start in 2007 zorg voor de algemene coördinatie en het forum, La Cambre is verantwoordelijk voor de opleiding van de projectleiders terwijl Atelier Publieke Ruimte (Permanente Vorming KU Leuven) de cursus voor ontwerpers voor zijn rekening neemt. Na twee cyclussen groeit de symbiose tussen beide opleidingen en parallel daaraan de geïntegreerde aanpak van het geheel.

CREATIEF MAAR NIET VRIJBLIJVEND

Het knooppunt van de Bergensesteenweg met het spoorviaduct - waar het kanaal van Brussel een bocht neemt en verbreedt richting Wallonië en waar de Weyerstraat als belangrijke handelsas vertrekt naar het centrum - is vandaag een onherbergzaam kluwen van infrastructuurvoorzieningen en vormt een breuklijn tussen Kuregem en de rest van Anderlecht. Het is bijgevolg een boeiende opgave voor een ontwerp oefening.

Een gerichte ontwerpmethodiek vormt de rode draad door de opleiding en de leidraad voor het in de vingers krijgen van de complexiteit van de case. Het uiteenraffelen van de diverse relevante schaalniveaus helpt bij de zoektocht naar een evenwichtige oplossing voor de buurt en de stad. Het uit elkaar leggen én op elkaar afstemmen van de verschillende lagen in het ontwerp (de gewenste

verkeersstructuur, een duurzaam groen-blauw netwerk dat de hele stad bestrijkt...) helpen ook bij het zoeken naar heldere concepten die de publieke ruimte leesbaar en functioneel maken. Duurzaam materiaalgebruik en een attractieve inrichting spelen in op het meervoudig gebruik van de ruimte door heel verschillende bevolkingsgroepen op verschillende tijdstippen van de dag, de week of het jaar en dat voor zeer uiteenlopende dagelijkse of eenmalige activiteiten.

Deze meerschallige, meerlagige en meervoudige ontwerpbenadering vraagt om ingrepen die tegelijk doortastend en toch vrij sober en bescheiden zijn. Deze aanpak werd in de hele cursus voortdurend geconfronteerd met het ruimere planningskader en het Brussels Vademecum Publieke Ruimte, in kaart gebracht door de projectleiders. Het zijn maar enkele van de invalshoeken die de noodza-

Het knooppunt van de Bergensesteenweg met het spoorviaduct is vandaag een onherbergzaam kluwen van infrastructuurvoorzieningen en vormt een breuklijn tussen Kuregem en de rest van Anderlecht.

(BEELD: REPORTERS, GEVRAAGD)

*REPORTERS, NAAM FOTOGRAAF